

PERDÓN POLAS MANCHAS DESTA PÁXINA

SORRY FOR THE STAINS ON THIS PAGE

Berta Dávila

Resumo: Escribir unha novela significa sempre tomar partido, ocupar un lugar. Sobre o lugar desde o que se escribe, sobre as condicións de posibilidade desa escritura e sobre como esta se constrúe en diálogo co tempo e con outras voces falan estas notas.

Abstract: Writing a novel always means taking sides and taking a stand. These notes discuss the place from where one writes, the opportune conditions for that writing and how it is constructed in dialogue with time and with other voices.

Palabras chave: *Voces da narrativa*, escritura literaria, tradición literaria, novela, narrativa.

Key words: *Voces da narrativa*, literary writing, literary tradition, novel, narrative.

A finais de novembro de 2023, a Real Academia Galega xuntounos a media ducia de novelistas para unha xornada de encontro. A proposta non era que promovésemos as nosas obras máis recentes nin que debullásemos os temas que nelas se tratan, senón, máis ben, que falásemos sobre escritura literaria, sobre narrativa ou sobre o que nós quixésemos. As persoas que escribimos, contra todo prognóstico, non temos moitas oportunidades de desvendar esta clase de asuntos fóra dos nosos espazos privados. Con frecuencia, relacionámonos entre nós coma se non formásemos parte dunha comunidade que se sostén grazas ás redes e aos vínculos e que necesita de maneira urxente que esas redes e eses vínculos sexan verdadeiros. Para que isto ocorra, inventar posibilidades de conversa é unha boa estratexia. E para que exista unha conversa, como para que exista unha novela, debe existir antes un lugar.

Nesta ocasión, o lugar foi unha mesa. En realidade, tres. Creo que paga a pena describilas. A primeira era ancha, de cristal, sen público arredor. A segunda, para xantar. A terceira parecíase a un mostrador, con micrófonos enriba e toma de vídeo. Esa é a única que se pode ver agora, a que permanecerá. Unha mesa de cristal convida á franqueza. Unha mesa para comer terma do pan. Unha mesa que se grava revolve o tempo: á vez que sucede, garda un recordo. Pero o importante é a contaminación cruzada.

Sobre a memoria e a franqueza, sobre o lugar onde unha novela e unha novelista se colocan, sobre as interferencias doutras voces niso que demos en chamar a propia voz (coma se de verdade fose nosa), é dicir, sobre (enriba de) todas esas marcas e superficies, seis novelistas xogaron a cartografarse unha xornada de outono. Escribir unha novela significa sempre tomar partido, adoptar unha postura e logo, na medida do posible, defendela. Significa daquela querer instalarse nun sitio, nunha tradición ou na súa contra. O que máis conta é a intención, aquí si. Pero en realidade son os demais quen nos sitúan. Non é posible cartografar unha illa respecto a nada. Inventamos as coordenadas co propósito de saber onde estamos e poder contarllelo a outros.

Non sabía todo isto, aínda que sospeitaba algo, cando escribín a miña primeira novela, que se presentaba como unha falsa tradución ao galego das memorias urxentes dunha escritora ficticia no final da súa vida. Unha narradora que se estrea usurpando a voz dunha que se despide, unha escritora que escribe nunha lingua minorizada xogando a imitar os xiros lingüísticos dunha das linguas máis poderosas do mundo. Só moitos anos despois, no encontro desa novela con outras, e da miña escritura coa lectura, fun capaz de deitar luz sobre o que revelaba aquela proposta. Parecen sinais de alguén que escribe desde a incerteza, que sempre é o medo a perder algo antes de saber o que é ese algo, pero o que en realidade delata é un conflito aberto sobre a pertenza. Nunca hai que dar por feita a pertenza, como ocorre coa cidade, como ocorre coas casas. Mesmo aquelas que son nosas non o son de todo. Evidencialo é unha posición.

E, con todo, é posible que cando unha novelista di que a escritura é unha tarefa solitaria, alguén entenda que esa novelista pensa en si mesma como un planeta errante, que naceu, poño por caso, dunha explosión. Estou lembrando agora unha chanza moi coñecida sobre un gandeiro que contrata un grupo de físicos teóricos para facer un cálculo sobre a produción leiteira da súa granxa. Os físicos teóricos enuncian unha solución que comeza así “imaxinemos unha vaca esférica no baleiro”. Isto ocorre tamén cando falamos de soidade e da escritura fóra da mesa de cristal —a da franqueza—. Obrigámonos á vaca esférica como punto de partida. A escritura é unha tarefa solitaria na medida en que dúas cabezas non poden pensar simultaneamente unha frase. Iso é todo. Algunhas veces esta

idea non nos gusta, pero non me parece incompatible con renegar, no esencial, do cuarto propio como condición de posibilidade. Tampouco nos gusta falar das condicións materiais da escritura —a mesa que terma do pan—, e sempre existe a alternativa de apartar as migas e facer coma se non estivesen aí. Pero iso tamén é unha posición.

Gustaríame non perder o costume de reflexionar sobre as mesas onde cada libro que leo foi escrito, e sobre as mesas imaxinarias onde as escritoras desexaríamos que os nosos libros fosen lidos.

Entre as cartas que Julio Cortázar lles enviou aos Jonquières, un matrimonio amigo, nos anos cincuenta, hai unha que remata cunha desculpa: “Perdón polas manchas desta páxina. Son de té con limón ou de laranxa. É posible que un día teña dúas mesas: unha para comer e outra para escribir”. Esas manchas non se conservan, por suposto, na edición impresa que eu lin das cartas, pero debúxanse inmediatamente no pensamento de quen as le. De todas cantas mesas hai nestes parágrafos, a mesa das manchas é a única que transcende a súa función porque non necesita existir para existir. Con eses vimbios é que facemos literatura.